

Wyrok z dnia 23 kwietnia 1998 r.

II UKN 20/98

Pogorszenie stanu zdrowia psychicznego żołnierza w okresie służby wojskowej w czasie pokoju do stopnia inwalidztwa w wymiarze drugiej grupy może być uznane za powodujące inwalidztwo wojskowe.

Przewodniczący SSN: Zbigniew Myszka, Sędziowie SN: Maria Mańkowska (sprawozdawca), Andrzej Kijowski.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 23 kwietnia 1998 r. sprawy z wniosku Krzysztofa P. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w W. o rentę inwalidy wojskowego, na skutek kasacji wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie z dnia 21 października 1997 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu-Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie do ponownego rozpoznania.

U z a s a d n i e

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie wyrokiem z dnia 11 czerwca 1997 r. oddalił odwołanie Krzysztofa P., w którego imieniu występuje matka Krystyna P., pełniąca obowiązki kuratora, od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w W. z dnia 20 września 1994 r. odmawiającej przyznania mu renty inwalidzkiej w związku ze służbą wojskową.

Sąd Wojewódzki ustalił, że wnioskodawca odbywał służbę wojskową w okresie od 26 kwietnia 1984 r. do 19 listopada 1986 r., podczas pobytu w wojsku był leczony w [...] Klinice Chorób Wewnętrznych Wojskowej Akademii Medycznej od 29 października do 26 listopada 1986 r. z powodu choroby wrzodowej dwunastnicy i orzeczeniem Rejonowej Wojskowej Komisji Lekarskiej z 19 listopada 1986 r. został uznany za czasowo niezdolnego do służby wojskowej z powodu choroby wrzodowej

dwunastnicy z czynną niszą wrzodową. Komisja Lekarska ustaliła, że schorzenie to pozostaje w związku ze służbą wojskową.

Po zwolnieniu ze służby wojskowej w latach 1987-1989 wnioskodawca uczył się w Policealnym Studium Zawodowym, w 1988 r. wystąpiły wyraźne zaburzenia psychiczne, które uniemożliwiły mu dalszą naukę. Od listopada 1989 r. do kwietnia 1994 r. wnioskodawca był pod opieką Poradni Zdrowia Psychicznego, rozpoznano u niego schizofrenię paranoidalną. Wcześniej Krzysztof P. był dwukrotnie badany psychiatrycznie i w 1984 r. stwierdzono u niego objawy nerwicy wegetatywnej, zaś w 1986 r. jego stan psychiczny wskazywał na podejrzenie zespołu urojeniowego. Od 1 sierpnia 1989 r. wnioskodawca pobiera rentę inwalidzką II grupy ze stwierdzeniem, że choroba powstała w okresie nauki w szkole ponadpodstawowej.

Postanowieniem Sądu Wojewódzkiego w Warszawie z dnia 18 listopada 1994 r. Krzysztof P. został częściowo ubezwłasnowolniony, zaś w lutym 1995 r. kuratorem ustanowiono jego matkę Krystynę P.

Biegli lekarze neuro-psychiatrzy dr W.Ż., dr B.Z. i dr M.K. wskazali, że schizofrenia, na którą cierpi wnioskodawca, ma charakter endogenny, a sytuacje zewnętrzne mogły jedynie przyczynić się do jej ujawnienia, natomiast nie miały wpływu na jej powstanie. Dwaj pierwsi biegli oraz biegła specjalista psychiatra lekarz med. M.L. uznali, że nie ma żadnych danych, aby ustalić, że inwalidztwo wnioskodawcy powstało w związku lub w czasie służby wojskowej. Natomiast biegły psychiatra neurolog dr M.K. potwierdzając dotychczasowe opinie stwierdził ponadto, że z przeważającym prawdopodobieństwem należy uznać, iż inwalidztwo wnioskodawcy z powodu choroby psychicznej powstało podczas służby wojskowej. W opinii Instytutu Psychiatrii i Neurologii podpisanej przez 3 kolejnych biegłych - lekarzy psychiatrów wskazano, że schizofrenia należy do grupy psychoz endogennych, na jej wystąpienie mają wpływ zarówno czynniki genetyczne, wczesne zaburzenia neurorozwojowe, a także czynniki środowiskowe. Nie można więc - zdaniem biegłych z Instytutu - zasadnie przyjąć, że służba wojskowa i warunki jej odbywania spowodowały lub choćby ujawniły chorobę wnioskodawcy. Na podstawie wyżej opisanych opinii biegłych lekarzy Sąd Wojewódzki uznał, że choroba psychiczna wnioskodawcy (schizofrenia paranoidalna) nie pozostaje ani w związku przyczynowym, ani w związku czasowym z odbywaną przez wnioskodawcę służbą wojskową.

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie wyrokiem z dnia 21 października 1997 r. oddalił apelację wnioskodawcy, uznając - w

świetle opinii biegłych neuropsychiatrów, potwierdzonych opinią lekarzy z Instytutu Neurologii i Psychiatrii w W. - za chybiony zarzut apelacji o niewyjaśnieniu wszystkich okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia niniejszego sporu. Pobyt wnioskodawcy w wojsku nie miał wpływu na jego inwalidztwo z miesięcznego okresu leczenia wnioskodawcy w klinice wojskowej nie pozostały jakichkolwiek zapisów na temat jego zaburzeń osobowości i rozpoznano jedynie chorobę wrzodową dwunastnicy, co było podstawą odroczenia służby wojskowej.

Powyższy wyrok zaskarżył pełnomocnik wnioskodawcy w drodze kasacji na podstawie art. 393¹ pkt 2 KPC, zarzucając naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na wynik sprawy, a polegające na niezastosowaniu trybu przewidzianego w art. 290 § 1 KPC poprzez niezażądanie od Instytutu Psychiatrii i Neurologii w W. dodatkowych wyjaśnień odnośnie do okresu wystąpienia u wnioskodawcy schizofrenii paranoidalnej w sytuacji, gdy istniały poważne rozbieżności co do daty wystąpienia tej choroby. W kasacji wnosi się o uchYLENIE zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja jest zasadna. Zgodnie z art. 30 ustawy z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz. U. z 1983 r. Nr 13, poz. 68 ze zm.) inwalidą wojskowym jest żołnierz niezawodowych Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, który został zaliczony do jednej z grup inwalidów wskutek inwalidztwa powstałego w czasie odbywania czynnej służby wojskowej w okresie pokoju lub w ciągu 3 lat od zwolnienia z tej służby, jeżeli inwalidztwo to jest następstwem chorób powstałych lub urazów doznanych w czasie odbywania służby wojskowej.

Oznacza to, że wnioskodawca, który odbywał zasadniczą służbę wojskową od 26 kwietnia 1984 r. do 19 listopada 1986 r. i jego inwalidztwo byłoby następstwem choroby, która powstała w czasie odbywania służby wojskowej albo w ciągu 3 lat od zwolnienia z tej służby, to znaczy do 18 listopada 1989 r. - jest inwalidą wojskowym.

U wnioskodawcy stwierdzono psychozę paranoidalną w październiku 1989 r. przez Poradnię Zdrowia Psychicznego, która wniosowała z tego powodu o przyznanie jemu renty inwalidzkiej. Inwalidztwo wnioskodawcy z tej przyczyny potwierdziła Komisja Lekarska d/s Inwalidztwa i Zatrudnienia, przyznając II grupę inwalidztwa.

W literaturze przedmiotu przyjmuje się, że zespół paranoidalny jest schorzeniem endogennym. Prawdą jest zatem, że choroba ta może ujawnić się w równym stopniu w warunkach życia wojskowego, jak i cywilnego, na co wskazano w piśmie Okręgowej Komisji Lekarskiej [...]. Jednakże na istnienie tej choroby, jeszcze przed wystąpieniem pierwszej fazy ostrych objawów, zwracają uwagę specyficzne właściwości osobowości, określane jako osobowość schizoidalna. Długotrwały stres, sytuacje powodujące reakcje psychopatyczne i czynniki środowiskowe, do których zalicza się niekorzystne oddziaływanie środowiska a także niekorzystne doświadczenia emocjonalne mają wpływ na wyzwolenie się chorobowych czynników genetycznych tego schorzenia (opinia Instytutu...).

Nie można więc zgodzić się z opinią lekarzy z Instytutu, że odbywanie przez chorego już żołnierza zasadniczej służby wojskowej, przebyta tam ospa i choroba oka oraz choroba wrzodowa z miesięcznym pobytem w szpitalu bez leczenia psychiatrycznego nie spowodowały wyzwolenia tej choroby do stopnia powodującego inwalidztwo. Pogorszenie bowiem w czasie służby wojskowej zaburzeń psychicznych żołnierza do stopnia inwalidztwa II grupy stanowi o inwalidztwie wojskowym.

Z dokumentacji lekarskiej wnioskodawcy wynika, że już w czerwcu 1984 r. stwierdzono u niego nerwicę wegetatywną, a w 1986 r. był badany w Poradni Zdrowia Psychicznego zaraz po zwolnieniu z wojska i zdiagnozowano „obs.zespołu urojeńniowego [...]”. Dane powyższe uznał biegły dr B., jako rażąco ze sobą sprzeczne, bez szerszego uzasadnienia i wyprowadzenia wniosku co do prawidłowości takiej diagnozy. Chorobę wnioskodawcy w postaci psychozy schizofrenicznej rozpoznała Poradnia Zdrowia Psychicznego w Z., gdzie był leczony od 6 października 1989 r. [...]. Zdaniem biegłej lekarza psychiatry K.L. proces chorobowy wnioskodawcy narastał powoli, prawdopodobnie od lat szkolnych, ale sytuacja zewnętrzna mogła przyczynić się do jej ujawnienia. Natomiast biegły neuro-psychiatra dr M.K. uwzględniając: 1) oświadczenie nauczycielki wnioskodawcy E.K., że uczeń zachowywał się dziwnie, zaniedbywał swoje obowiązki i z tego powodu był już w 1987 r. kierowany do psychiatry, 2) zeznania dr B.-Z., że badając wnioskodawcę w Poradni Zdrowia Psychicznego w 1986 r. zaobserwowała u niego zespół paranoidalny, 3) biorąc pod uwagę zeznania świadków L.M. i K.O., iż wnioskodawca podczas pobytu w domu na przepustkach z wojska zachowywał się dziwnie i bał się powrotu do wojska, 4) a także faktu, że jego matka zabiegała o skierowanie go na leczenie w wojsku - uznał,

z przeważającym prawdopodobieństwem, że inwalidztwo wnioskodawcy z powodu choroby psychicznej (schizofrenii) powstało podczas służby wojskowej.

Nie można również nie zauważyć zaniedbania w diagnozowaniu wnioskodawcy podczas pobytu w szpitalu wojskowym od 29 października 1986 r. do 26 listopada 1986 r. Przebywał tam w związku z chorobą wrzodową dwunastnicy, nie wzięto natomiast pod uwagę istniejącej już choroby psychotycznej, na co zwracała uwagę matka wnioskodawcy. Powszechnie natomiast wiadomo, że choroba wrzodowa ma często podłoże nerwowe i w powstaniu tej choroby duże znaczenie mają wstrząsy psychiczne.

W takich okolicznościach pobyt wnioskodawcy w wojsku mógł być czynnikiem wyzwalającym i przyspieszającym wystąpienie choroby psychicznej. Samo nieuwzględnienie chorób psychicznych w wykazach do Zarządzenia Ministra Obrony Narodowej nr 5/MON z dnia 16 stycznia 1973 r. (MP Nr 4, poz. 29) nie może oznaczać braku odpowiedzialności za stan zdrowia żołnierza, który już w chwili przyjęcia go do wojska miał zmiany psychopatyczne, a służba wojskowa je pogorszyła do stopnia inwalidztwa II grupy.

Brak odpowiedzi biegłych lekarzy na powyższe wątpliwości, podnoszone już w apelacji i nieuwzględnienie okoliczności wystąpienia choroby w okresie 3 lat od zwolnienia ze służby wojskowej, o czym stanowi art. 30 ustawy o z.i.w. uzasadnia zarzut kasacyjny naruszenia art. 290 § 1 KPC.

Z tych wszystkich względów i na podstawie art. 393¹³ KPC Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

=====